

ISSN 1643-8183
eISSN 2353-8139

Artykuł został opublikowany zgodnie ze standardami
Libre Open Access i jest objęty warunkami licencji
Creative Commons CC BY-ND 4.0 Międzynarodowe

Zeszyty Prawnicze
26.1 / 2026, s. 27-44
<https://doi.org/10.21697/zp.2026.26.1.02>

MICHAŁ MARIAŃSKI

Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie
<https://orcid.org/0000-0001-6212-914X>
michal.marianski@uwm.edu.pl

STATUS SĘDZIÓW TRYBUNAŁÓW HANDLOWYCH W ŚWIETLE ZNOWELIZOWANYCH PRZEPISÓW FRANCUSKIEGO KODEKSU HANDLOWEGO

1. WPROWADZENIE

Francuski system sądownictwa stanowi bardzo interesujący materiał porównawczy, między innymi z uwagi na istotną rolę orzecznictwa w kształtowaniu wielu jego instytucji oraz z uwagi na istnienie wielu specjalistycznych sądów pierwszej instancji. Jednym z takich specjalistycznych sądów jest instytucja trybunałów handlowych (fr. tribunaux de commerce), której poświęcono niniejsze opracowanie. W tym zakresie podkreślić należy, że o ile aspekty historyczne samego kodeksu handlowego¹, jak i trybunałów handlowych² były już przedmiotem

¹ A. Klimaszewska, *Francuskie prawo handlowe na przełomie XIX i XX wieku. Kodeks handlowy Napoleona z 1807 r. a jego dekodyfikacja*, Zeszyty Prawnicze 11.2/2011, s. 190 i n.

² M. Mariański, *Kompetencje i historia wyodrębnienia francuskiego trybunału handlowego (Tribunal de commerce) jako specjalistycznego sądu pierwszej instancji na poziomie krajowym*, Przegląd Prawa Handlowego 2026 (w druku).

pogłębionej refleksji w polskiej doktrynie³, to status sędziów w tym aspekcie nie był jak dotąd przedmiotem analizy. Dość interesujące jest jednak, że funkcjonowanie trybunałów handlowych wzorowanych na rozwiązaniach francuskich występowało już przez większość XIX w. na ziemiach polskich i stanowiło przykład szerszej recepcji francuskiego prawa handlowego pomimo zmian politycznych i postępującej wówczas rusyfikacji administracji. Wiele wyzwań i problemów, jakie napotkano we wskazanym wyżej okresie, zostało już wskazanych w doktrynie i z uwagi na obrane ramy oraz zakres niniejszego opracowania nie będą one przedmiotem pogłębionej analizy w ramach niniejszego artykułu⁴.

Powyższe jest o tyle istotne, że w ostatnich latach we Francji dokonano licznych reform, mających na celu dostosowanie regulacji prawnych do wymogów współczesnego obrotu gospodarczego, czego rezultatem było powołanie nowego apelacyjnego sądu finansowego w 2023 r. czy też reforma procedury cywilnej⁵. Powyższe zmiany nie ominęły również trybunału handlowego, w tym statusu sędziów w nim zasiadających, gdyż obecne brzmienie regulacji w tym zakresie wynika ze zmian wprowadzonych ustawą z 20 listopada 2023 r.⁶ Konieczność tak licznych zmian na wielu płaszczyznach motywowana była w doktrynie francuskiej koniecznością zapewnienia bezpieczeństwa prawnego w dobie rozwoju nowych zagrożeń wynikających z destabilizacji globalnej gospodarki⁷.

³ Zob. szerzej A. Klimaszewska, *Code de commerce – francuski Kodeks handlowy z 1807 r.*, Gdańsk 2011, s. 161 i n.

⁴ A. Górak, *Sądy handlowe w Księstwie Warszawskim i Królestwie Polskim: powstanie, rozwój, walka o przetrwanie*, [w:] *Skok w nowoczesność. Księstwo Warszawskie*, red. A. Górak, Warszawa 2023, s. 391 i n.; A. Klimaszewska, *Commercial judiciary on the Polish territories in the 19th century – a repackaged French product or a mock-up?*, *Revista da Faculdade de Direito da Universidade Federal de Minas Gerais, Universidade Federal de Minas Gerais* 74/2019, s. 97 i n.

⁵ M. Mariański, *Institutional changes in the French financial judiciary*, *Studia Iuridica* 103/2024, s. 103 i n.

⁶ Ustawa LOI n° 2023-1059 du 20 novembre 2023 d'orientation et de programmation du ministère de la justice 2023-2027, *Dz. U. (JORF)* n° 0269 du 21 novembre 2023.

⁷ T. Leblond, *Souveraineté numérique et cybersécurité de l'Europe*, *Cahiers de la sécurité et de la justice* 55.2/2022, s. 117 i n.

Sama koncepcja specjalistycznego sądu pierwszej instancji w sprawach gospodarczych związana była z próbą stworzenia sprawnego systemu rozwiązywania poszczególnych typów sporów. W tym zakresie podkreśla się, że grupa ponad trzech tysięcy sędziów trybunałów handlowych, w przeciwieństwie do sędziów zawodowych powoływanych dekretem, czerpie swoją legitymację z procedury wyboru. W konsekwencji grupa sędziów *tribunaux de commerce* jest bardzo zróżnicowana zarówno pod względem doświadczeń zawodowych, jak i wykształcenia⁸. Powyższe może być uznane zarówno za wadę, jak i zaletę, ponieważ pozwala na zapewnienie wysokiej reprezentatywności, która jest kompatybilna z aktualnym zróżnicowaniem działalności gospodarczej prowadzonej na danym terytorium. Tytułem wstępu, wskazać należy, że wybory sędziów trybunałów handlowych odbywają się corocznie, w każdym trybunale, w którym mają być obsadzone stanowiska, i są organizowane większością głosów w dwóch turach. Sędziowie są wybierani przez kolegium złożone z wybranych członków izb przemysłowo-handlowych i izb rzemieślniczych, a także obecnych i byłych sędziów sądu handlowego⁹.

Mając powyższe na uwadze, autor w ramach niniejszego opracowania dokona weryfikacji tezy o możliwym skorzystaniu z rozwiązań przyjętych we Francji przez polskiego ustawodawcę. Dodatkowo, zbadanie zmian, jakie zaszły w tym zakresie w ramach ostatniej reformy z 2023 r., może wskazać interesujące sposoby dostosowania danych regulacji do współczesnych wyzwań zarówno w aspekcie bezpieczeństwa prawnego, jak i cyfryzacji życia gospodarczego. W konsekwencji w ramach niniejszego opracowania autor nawiązywać będzie do wielu aspektów metodologii określanej w Polsce mianem komparatystyki prawniczej, zwłaszcza w jej aspekcie funkcjonalnym¹⁰. Powyższe pozwoli na ukazanie odpowiedniej perspektywy dla prowadzonych badań oraz

⁸ M. Armand-Prevost, *Fonctionnement et enjeux des tribunaux de commerce au cours des xixe et xxe siècles*, Histoire de la justice 17.1/2007, s. 130 i n.; J.-P. Jean, *Lemodèle français des tribunaux de commerce peut-il (et doit-il) être réformé?*, Histoire de la justice 17.1/2007, s. 190.

⁹ C. Untermaier, *Les tribunaux de commerce, une juridiction d'exception à la croisée des chemins*, *Après-demain* 30.2/2014, s. 25.

¹⁰ R. Tokarczyk, *Komparatystyka prawnicza*, Warszawa 2008, s. 25 i n.

wymiernych korzyści teoretycznych i praktycznych w ramach analizy danego zagadnienia prawnego¹¹. Mając również świadomość, że jednym z wyzwań badań obcego systemu prawnego są między innymi problemy językowe i terminologiczne¹², tłumaczenia i przekłady dokonane w tekście będą niejednokrotnie uzupełnione wskazaniem oryginalnego francuskojęzycznego określenia, do którego się odnoszą, co pozostaje w zgodzie ze wskazaniami francuskiej nauki porównywania systemów prawnych¹³. Wyżej wymienione założenia metodologiczne uzupełnione będą również metodą dogmatycznoprawną, zwłaszcza w zakresie, w jakim konieczna będzie szczegółowa analiza obowiązujących rozwiązań prawnych i we Francji, zarówno przez odwołanie do doktryny, jak i judykatury.

2. FUNKCJONOWANIE TRYBUNAŁU HANDLOWEGO

W ramach wprowadzenia do specyfiki funkcjonowania trybunału handlowego warto zaznaczyć, że instytucja ta jest w całości uregulowana w jednym akcie prawnym, tzn. we francuskim kodeksie handlowym (fr. code de commerce). Dodatkowo, poświęcono mu jedną z dziewięciu ksiąg tego kodeksu odnoszącą się do jurysdykcji handlowych pt. *Juridictions commerciales et de l'organisation du commerce*, która obejmuje artykuły od L710 do L762-3. W ramach tej księgi wyodrębniono tytuł II

¹¹ J. Jeżewski, *Dystans i perspektywa. Podejście porównawcze jako element metody badawczej Jerzego Stefana Langroda*, [w:] *Teoria instytucji prawa administracyjnego. Księga pamiątkowa Profesora Stefana Langroda*, red. J. Niczyporuk, Lublin–Paryż 2011, s. 649.

¹² W zakresie trudności transpozycji pomiędzy systemami prawnymi pojęć oraz dostosowania ich do przyjętego w prawie krajowym ich znaczenia zob. chociażby: G. Kozieł, 'Firm' [Firma] in the Meaning of Polish Legal Language: *The Business Name under which the Entrepreneur Operates in Legal and Economic Transactions or an Entrepreneur [Przedsiębiorca]? Selected Comments on the (Un)Reasonableness of the Use of the Word 'Firm' [Firma] in Various Substantive Meanings*, Białostockie Studia Prawnicze 4/2022, s. 84 i n.

¹³ G. Tusseau, *Droit comparé et théorie générale du droit. Notes sur quelques allers-retours aporétiques*, Laval 2021, s. 4 i n.

odnoszący się wprost do trybunałów handlowych, w ramach którego przedmiotem niniejszego opracowania uczyniono rozdział drugi obejmujący artykuły od L722-1 do L722-21, który reguluje funkcjonowanie i status sędziów Trybunału¹⁴. Co istotne, pozostałe trzy rozdziały omawianego tytułu odnoszące się kolejno do kompetencji Trybunału, sposobu wyboru sędziów oraz ich odpowiedzialności dyscyplinarnej nie są objęte zakresem niniejszego opracowania z uwagi na fakt, że zostały już poddane szczegółowej analizie w ramach innych opracowań¹⁵.

Będący przedmiotem niniejszego opracowania rozdział II tytułu II francuskiego kodeksu handlowego dzieli się dodatkowo na dwie sekcje. Sekcja pierwsza obejmująca artykuły od L722-1 do L722-5 odnosi się do kwestii ogólnych związanych ze sposobem pracy sędziów, natomiast sekcja druga, najbardziej rozbudowana i obejmująca artykuły od L722-6 do L722-21, dotyczy wprost statusu sędziów. Podkreślenia wymaga, że w ramach sekcji drugiej wyodrębnione zostały podsekcje odnoszące się do obowiązku kształcenia zawodowego oraz zasad etyki, co zostanie następnie uwzględnione w stosownych punktach niniejszego artykułu.

Zanim jednak autor przejdzie do analizy właściwych przepisów niniejszego rozdziału kodeksu handlowego, wzorując się na systematyce analizowanego aktu prawnego, przywołane zostaną przepisy początkowe, które niejako wprowadzają do statusu sędziów Tribunal de commerce. Tym samym sekcja pierwsza obejmująca artykuły od L722-1 do L722-5 wskazuje w pierwszym z tej grupy artykułów, że jeżeli przepisy nie przewidują składu jednoosobowego, orzeczenia trybunałów handlowych wydają sędziowie orzekający w składzie kolegiальnym. Następnie art. L722-2 dodaje, że gdy Tribunal de commerce orzeka w sprawach zabezpieczenia, restrukturyzacji lub likwidacji sądowej, ugody sądowej lub likwidacji majątku, w składzie orzekającym, z zastrzeżeniem zastosowania przepisów art. L722-15, znajdować się powinna większość sędziów, którzy pełnili funkcje sądowe przez okres dłuższy niż dwa lata.

¹⁴ Chapitre II: De l'organisation et du fonctionnement (Articles L722-1 à L722-21).

¹⁵ M. Mariański, *Zmiany w sposobie wyboru oraz w zakresie odpowiedzialności dyscyplinarnej sędziów trybunałów handlowych we Francji – jako element ewolucji bezpieczeństwa prawnego na poziomie krajowym*, Cybersecurity and Law 14.2/2025, s. 129 i n.

Następnie francuski ustawodawca dodaje w art. L722-3, że obradom przewodniczy prezes trybunału handlowego lub sędzia tego sądu, który wykonuje zawód sędziego od co najmniej trzech lat, z zastrzeżeniem zastosowania przepisów art. L722-15. Warto jednak zaznaczyć, że zgodnie z art. L722-3-1 prezes trybunału handlowego rozpoznaje, w granicach właściwości sądu, wnioski składane zgodnie z rozporządzeniem (WE) nr 1896/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z 12 grudnia 2006 r. ustanawiającym postępowanie w sprawie europejskiego nakazu zapłaty.

Innym aspektem funkcjonowania trybunału, istotnie zmienionym ordonanssem z 18 sierpnia 2019 r.¹⁶, jest wskazana w art. L722-4 sytuacja, gdy trybunał handlowy nie może się zebrać lub ukonstytuować. Wówczas sąd apelacyjny (fr. cour d'appel), do którego wniesiono sprawę na wniosek prokuratora, wyznacza, jeżeli nie zastosowano postanowień art. L722-13 i L722-15, sąd powszechny znajdujący się w okręgu sądu apelacyjnego, wezwany do rozpatrzenia spraw wpisanych do rejestru sądu handlowego oraz spraw, które winny zostać następnie do niego wniesione. Jeżeli skierowanie sprawy wynika z niemożności spełnienia wymogów określonych w art. L722-2, sąd powszechny rozpoznaje wyłącznie sprawy zabezpieczające, windykacyjne i likwidacyjne, natomiast sekretarz trybunału handlowego nie zostaje zwolniony ze swoich obowiązków i nadal wykonuje swoje funkcje w sądzie odsyłającym. Wyżej wskazane kwestie dodatkowo rozwija art. L722-5, który wskazuje, że po ustaniu przeszkody będącej przyczyną skierowania sprawy do sądu apelacyjnego, sąd, do którego wpłynął wniosek prokuratora generalnego, ustala datę, od której trybunał handlowy będzie ponownie rozpatrywał sprawy należące do jego właściwości. W tym dniu sprawy zostają przekazane, w stanie, w jakim aktualnie się znajdują, do trybunału handlowego. Sąd odsyłający może jednak nadal rozpatrywać sprawy mediacyjne, a także, gdy orzeka co do istoty sprawy, sprawy inne niż sprawy dotyczące zabezpieczenia, restrukturyzacji, likwidacji przymusowej, ugody sądowej i likwidacji majątku.

¹⁶ Fr. Ordonnance n° 2019-964 du 18 septembre 2019 prise en application de la loi n° 2019-222 du 23 mars 2019 de programmation 2018-2022 et de réforme pour la justice, Dz. U. JORF n° 0218 du 19 septembre 2019.

3. STATUS SĘDZIÓW TRYBUNAŁÓW HANDLOWYCH

W drugiej części rozdziału dotyczącego organizacji i funkcjonowania trybunału wyodrębniono oddzielną sekcję artykułów, od L722-6 do L722-21, które koncentrują się na statusie sędziów rzeczonoego sądu. Co istotne, powyższe przepisy były stosunkowo niedawno zmienione, w szczególności wspomnianą już ustawą z 20 listopada 2023 r.¹⁷

W tym zakresie art. L722-6 wskazuje, że z zastrzeżeniem postanowień dotyczących wyborów uzupełniających przewidzianych w art. L723-11 oraz z zastrzeżeniem unieważnienia wyboru przez sąd okręgowy, sędziowie trybunałów handlowych są wybierani na dwuletnią kadencję, jeżeli ich wybór dokonywany jest po raz pierwszy. Po upływie pierwszej kadencji mogą zostać ponownie wybrani, lecz już na okres czterech lat, do tego samego lub do innego trybunału handlowego¹⁸. Ponadto, w myśl art. L722-6-1, mandatu sędziego w Tribunal de commerce nie można łączyć ze sprawowaniem mandatu doradcy w ramach innego specjalistycznego sądu pierwszej instancji w zakresie spraw z zakresu prawa pracy (fr. Conseil de Prud'hommes)¹⁹, mandatu prezesa publicznej organizacji, sieci izb przemysłowo-handlowych lub sieci izb rzemieślniczych lub innego mandatu sędziego w ramach innego trybunału handlowego. Sędziowie trybunałów handlowych nie mogą wykonywać zawodu prawnika, notariusza, komornika, licytatora sądowego, urzędnika sądu handlowego, administratora sądowego ani przedstawiciela sądowego²⁰ ani też pracować na rzecz członka tych zawodów w czasie trwania swojej kadencji. Mandatu sędziego w Tribunal de commerce

¹⁷ Fr. loi n° 2023-1059 du 20 novembre 2023 d'orientation et de programmation du ministère de la justice 2023-2027, Dz. U. JORF n° 0269 du 21 novembre 2023.

¹⁸ Dodatkowo, jeżeli kadencja sędziów trybunałów handlowych upłynie przed rozpoczęciem okresu wyznaczonego na objęcie urzędu przez ich następców, pełnią oni swój urząd do chwili objęcia urzędu, przy czym przedłużenie to nie może przekroczyć okresu trzech miesięcy.

¹⁹ L. Willemez, *Les conseils de prud'hommes entre activité judiciaire et logiques syndicales. Histoire et sociologie d'une juridiction non-professionnelle (1806-2014)*, Les Cahiers de la Justice 2.2/2015, s. 158 i n.

²⁰ Tzw. *commissaire-priseur judiciaire* jest mianowany przez organ władzy publicznej. Działając jako pełnomocnik właściciela lub jego przedstawiciel, oferuje i przyznaje

nie można łączyć, zgodnie z art. L722-6-2, również z mandatem posła w Parlamencie Europejskim. Zakaz łączenia stanowisk związany jest także z wykonywaniem mandatu radnego regionalnego, radnego departamentalnego, radnego miejskiego, radnego dzielnicy, radnego Paryża, radnego metropolitalnego Lyonu, radnego Zgromadzenia Korsyki, radnego Zgromadzenia Gujany lub radnego Zgromadzenia Martyniki, w jurysdykcji sądu, w którym dana osoba sprawuje swoje funkcje. Co istotne, w myśl art. L722-6-3 kandydat wybrany na stanowisko sędziego trybunału handlowego, którego obejmie jeden z przypadków niezgodności, o których mowa w art. L722-6-1 i L722-6-2, nie może objąć stanowiska, dopóki nie rozwiąże tej sytuacji. Termin na uregulowanie takiej sytuacji wynosi jeden miesiąc, a konsekwencją działań winno być zaprzestanie wykonywania zawodu niezgodnego z zasadami lub rezygnacja z wybranego przez siebie stanowiska. W przypadku braku wniesienia stosownego oświadczenia w wyznaczonym terminie mandat sędziego Tribunal de commerce wygasa automatycznie. Jeżeli jednak przyczyna niezgodności ujawni się po objęciu przez niego stanowiska, francuski ustawodawca wprowadził domniemanie, że zrezygnował on ze stanowiska.

Dość interesującą regulację zawiera również art. L722-7; stanowi on bowiem, że przed objęciem urzędu sędziowie trybunałów handlowych składają przysięgę o wskazanej w tym artykule treści. Owa treść stanowi, że sędzia przysięga, iż będzie wypełniał swoje obowiązki dobrze i wiernie, zachowa tajemnicę obrad i we wszystkich sprawach będzie postępował jak godny i lojalny sędzia. Wyżej wymieniona przysięga jest przyjmowana przez sąd apelacyjny, gdy trybunał handlowy został ustanowiony w siedzibie sądu apelacyjnego, a w pozostałych przypadkach – sąd powszechny (sąd okręgowy), w którego okręgu znajduje się siedziba trybunału handlowego.

W kolejnym art. L722-8 wskazano cztery sytuacje, w których trybunał handlowy zaprzestaje funkcjonowania. Do sytuacji tych należą: wygaśnięcie mandatu wyborczego, z zastrzeżeniem postanowień art. L722-6

nieruchomość temu, kto zaoferuje najwyższą cenę, po przeprowadzeniu otwartego dla publiczności i przejrzystego procesu przetargowego zwanego aukcją.

i art. L722-11; zlikwidowanie danego trybunału; dymisja sędziów; upływ czasu, na jaki dany trybunał został powołany. Dodatkowo, w myśl art. L722-9, w przypadku wszczęcia postępowania ochronnego, naprawczego lub likwidacyjnego wobec sędziego trybunału osoba zainteresowana przestaje pełnić swoje funkcje od dnia wydania postanowienia o wszczęciu postępowania. Przy czym wprowadza się domniemanie, że wyżej wymieniony fakt równoznaczny jest z dymisją sędziego²¹. Warto również zaznaczyć, że w przypadku zastosowania procedury wyznaczenia sądu powszechnego na warunkach przewidzianych w art. L722-4, do rozpatrywania sprawy danego trybunału handlowego, mandat sędziów trybunału, który został pozbawiony sprawy, nie ulega przerwaniu na czas pozbawienia sprawy.

Regulację w zakresie prezesa trybunału handlowego doprecyzowują art. L722-11 i L722-11-1 kodeksu handlowego. Regulacje te stanowią, że prezes trybunału wybierany jest spośród sędziów sądu, którzy pełnili funkcje w trybunale handlowym przez co najmniej sześć lat, z zastrzeżeniem postanowień art. L722-13. Prezes jest wybierany na czteroletnią kadencję w tajnym głosowaniu przez sędziów trybunału zbierających się na zgromadzeniu ogólnym pod przewodnictwem ustępującego prezesa lub, w razie jego nieobecności, najstarszego sędziego. Wybory odbywają się bezwzględną większością głosów w pierwszych dwóch turach głosowania oraz względną większością głosów w trzeciej turze. W przypadku remisu w trzeciej turze za wybranego uznaje się kandydata, który ma największy staż w piastowaniu stanowiska sędziowskiego. Natomiast w przypadku równego stażu pracy za wybranego uznaje się najstarszego sędziego²². Co istotne, każdy sędzia, który zostanie ogłoszony wybranym na prezesa danego trybunału, ma obowiązek ukończyć specjalistyczne szkolenie z tego zakresu²³, a sankcja za niedopełnienie tego obowiązku

²¹ Te same przepisy stosuje się do sędziego trybunału handlowego, który posiada jedną z cech wymienionych w ust. 1 art. L713-3, jeżeli spółka lub zakład publiczny, do którego należy, podlega postępowaniu ochronnemu, naprawczemu lub likwidacyjnemu.

²² Tak wybrany prezes sprawuje swój urząd do czasu objęcia urzędu przez swojego następcę, przy czym przedłużenie tego okresu nie może przekroczyć trzech miesięcy.

²³ Szkolenie to trwa co najmniej dwa dni i jest organizowane przez francuską Krajową Szkołę Sądownictwa (fr. Ecole nationale de la magistrature). Obejmuje

w terminie ustalonym dekretem z 3 lipca 2024 r.²⁴ to domniemanie rezygnacji ze stanowiska w ramach danego trybunału²⁵.

Następnie w art. L722-12 francuski ustawodawca zaznaczył, że jeżeli prezes trybunału handlowego z jakiegokolwiek powodu zaprzestanie pełnienia swoich funkcji w trakcie kadencji, nowy prezes wybierany jest w ciągu trzech miesięcy na okres pozostały do końca kadencji jego poprzednika. W razie niemożności pełnienia obowiązków przez prezesa zastępuje go w tym zakresie wyznaczony przez niego sędzia, a w przypadku braku wyznaczenia lub niemożności pełnienia obowiązków przez wyznaczonego sędziego, prezesa zastępuje sędzia o najdłuższym stażu w piastowaniu urzędu sędziowskiego. Powyższe regulacje dopełnia art. L722-13, który wskazuje, że jeżeli żaden z kandydatów nie spełnia wymogu starszeństwa wymaganego do objęcia stanowiska prezesa Tribunal de commerce, pierwszy prezes sądu apelacyjnego, na wniosek prokuratora generalnego, może postanowić w drodze zarządzenia, że starszeństwo w danym przypadku nie jest wymagane.

Zgodnie z systematyką francuskiego Code de commerce kolejny artykuł stanowi, że z zastrzeżeniem zastosowania postanowień art. L722-15 nikt nie może zostać powołany do wykonywania funkcji sędziego nadzorującego na warunkach przewidzianych w księdze VI, jeżeli nie wykonywał funkcji sędziowskich w trybunale handlowym przez co najmniej dwa lata. Prezes trybunału ustala na początku każdego roku sądowego, w drodze zarządzenia, po zasięgnięciu opinii ogólnego zgromadzenia sądu, listę sędziów, którzy mogą wykonywać czynności sędziego nadzorującego. Natomiast zgodnie z przywoływanym już art. L722-15, jeżeli żaden z sędziów trybunału handlowego nie spełnia wymogów starszeństwa, pierwszy prezes sądu apelacyjnego, na wniosek prokuratora, może postanowić w drodze postanowienia o zniesieniu tego

w szczególności zagadnienia dotyczące funkcjonowania sądu gospodarczego, etyki, relacji z innymi partnerami instytucjonalnymi oraz uprawnień jurysdykcyjnych prezesa.

²⁴ Décret n° 2024-675 du 3 juillet 2024 relatif à la formation spécialisée des présidents des tribunaux de commerce, Dz. U. JORF n° 0158 du 5 juillet 2024.

²⁵ Co istotne, termin ten jest bardzo odległy, gdyż dekret nr 2024-675 z 3 lipca 2024 r. ustala go na 20 miesięcy, licząc od pierwszego dnia grudnia następującego po wyborze na stanowisko prezesa danego trybunału handlowego.

wymogu. Powyższe dotyczy wymogów w zakresie orzekania w sprawach zabezpieczenia, restrukturyzacji, likwidacji sądowej, ugody sądowej lub likwidacji majątku, przewodniczenia składowi orzekającemu na warunkach przewidzianych w art. L722-3 czy wykonywania funkcji sędziego nadzorującego na warunkach przewidzianych w art. L722-14. Istotnym elementem kształtowania mandatu sędziego trybunału handlowego jest również fakt, że zgodnie z art. L722-16 mandat ten jest sprawowany nieodpłatnie.

4. DOSKONALENIE ZAWODOWE I ETYKA SĘDZIÓW TRYBUNAŁÓW HANDLOWYCH

Ostatnie pięć artykułów tej części kodeksu handlowego, tzn. od L722-17 do L722-21, uszczegóławia kwestie związane z doskonaleniem zawodowym oraz etyką zawodową sędziów trybunału handlowego.

W zakresie doskonalenia zawodowego art. L722-17 wskazuje, że sędziowie trybunałów handlowych są zobowiązani do odbycia szkolenia wstępnego i następnie do odbywania doskonalenia zawodowego, organizowanego na warunkach określonych w dekrete. Ów dekret został ostatni raz zmieniony 11 listopada 2023 r. i stanowi, że czas trwania doskonalenia zawodowego wynosi co najmniej dwa dni w roku kalendarzowym i organizowane jest ono przez francuską krajową szkołę sądownictwa (fr. *Ecole nationale de la magistrature*)²⁶. Dodatkowo, sędzia trybunału handlowego, który nie ukończył wymaganego szkolenia wstępnego w terminie ustalonym w dekrete, jest uważany z mocy prawa za zrzekającego się stanowiska. Termin ten zgodnie z dekretem z 27 lipca 2018 r.²⁷ został określony na 20 miesięcy, licząc od pierwszego dnia miesiąca następującego po dacie wyboru, i obejmuje co najmniej osiem dni szkoleniowych. Szkolenie wstępne również prowadzone przez krajową szkołę sądownictwa (fr. *Ecole nationale de la magistrature*)

²⁶ Décret n° 2023-940 du 11 octobre 2023 relatif à la formation continue des juges des tribunaux de commerce, Dz. U. JORF n° 0238 du 13 octobre 2023.

²⁷ Décret n° 2018-664 du 27 juillet 2018 relatif à la formation initiale et continue des juges des tribunaux de commerce, Dz. U. JORF n° 0173 du 29 juillet 2018.

obejmuje w szczególności zagadnienia dotyczące organizacji sądownictwa, zasad postępowania, funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości, etyki, a także techniki sporządzania orzeczeń i prowadzenia rozprawy.

Odnosząc się do zasad etyki sędziów sądów handlowych, art. L722-18 wskazuje, że wykonują oni swoje funkcje z całkowitą niezależnością, godnością, bezstronnością, uczciwością i rzetelnością oraz postępują w sposób zapobiegający powstawaniu jakichkolwiek uzasadnionych wątpliwości w tym zakresie. Sędziom trybunałów handlowych zabrania się wszelkich przejawów wrogości wobec zasad lub formy rządów Republiki, jak również wszelkich demonstracji o charakterze politycznym, niezgodnych z powściągliwością narzuconą im przez ich funkcje. Zakazane są także wszelkie działania mogące wstrzymać lub utrudnić funkcjonowanie sądów.

Ponadto, zgodnie z art. L722-19, niezależnie od zasad zawartych w kodeksie karnym i ustawach szczególnych, sędziowie Tribunal de commerce są chronieni przed groźbami i innymi atakami, niezależnie od ich charakteru, którym mogą być poddani w związku z wykonywaniem swoich funkcji. Państwo musi zrekompensować bezpośrednio szkody wynikające z tej sytuacji, a stosowny dekret francuskiego najwyższego sądu administracyjnego (Conseil d'Etat)²⁸ określa warunki i granice przejścia przez państwo, w ramach tej ochrony, kosztów poniesionych przez sędziego w kontekście postępowania cywilnego lub karnego. Ponadto, art. L722-20 dodaje, że sędziowie trybunałów handlowych mają obowiązek dbać nie tylko o eliminację, lecz także o zapobieganie wszelkim sytuacjom konfliktu interesów. Przy czym francuski ustawodawca za konflikt interesów uważa jakąkolwiek sytuację zakłócenia interesu publicznego lub interesów publicznych lub prywatnych, która wpływa lub może mieć wpływ na niezależne, bezstronne i obiektywne wykonywanie funkcji.

Ostatni z artykułów tej części kodeksu handlowego, oznaczony numerem L722-21, odnosi się do deklaracji braku konfliktu interesów. Miaowicie, w punkcie I wskazano, że sędziowie trybunałów handlowych

²⁸ Szerzej na temat dekretów M. Mariański, E. Piechota-Ołoś, *Prawno-porównawcze aspekty regulacji zakresu tajemnicy skarbowej*, *Studia Prawnoustrojowe* 68/2025, s. 306.

w ciągu dwóch miesięcy od objęcia urzędu są obowiązani złożyć wyczerpujące, dokładne i szczerze oświadczenie w zakresie braku konfliktu interesów. Oświadczenie to składa się prezesowi sądu – w przypadku sędziów trybunałów handlowych oraz pierwszemu prezesowi sądu apelacyjnego w przypadku prezesów trybunałów handlowych. W oświadczeniu dotyczącym konfliktu interesów należy wymienić powiązania i interesy, które mają lub mogą mieć wpływ na niezależne, bezstronne i obiektywne wykonywanie funkcji, które osoba składająca oświadczenie sprawuje lub sprawowała w ciągu pięciu lat poprzedzających objęcie urzędu. Ponadto złożenie oświadczenia o konflikcie interesów skutkuje przeprowadzeniem wywiadu etycznego między sędzią a organem, któremu złożono oświadczenie, które można ponowić w dowolnym momencie na wniosek sędziego lub organu²⁹. Również wszelkie istotne zmiany w posiadanych powiązaniach i interesach winny być przedmiotem dodatkowego oświadczenia złożonego w tym samym formularzu w ciągu dwóch miesięcy i mogą stanowić podstawę do przeprowadzenia dodatkowego wywiadu etycznego. Co do zasady oświadczenie o braku konfliktu interesów nie może zostać udostępnione osobom trzecim³⁰. Dekret francuskiego najwyższego sądu administracyjnego (Conseil d'Etat) określa warunki stosowania niniejszego artykułu, w szczególności wzór, treść oraz warunki składania, aktualizacji i przechowywania oświadczenia o interesach.

Dodatkowo, w punkcie II art. L722-21 wskazano na konsekwencje braku przestrzegania wymogów wskazanych powyżej. Tak też niezłożenie oświadczenia dotyczącego konfliktu interesów przez osobę do tego zobowiązaną lub zaniechanie złożenia oświadczenia o istotnej części swoich interesów podlega karze pozbawienia wolności do lat trzech oraz grzywnie w wysokości 45 000 euro. Ponadto w ramach sankcji karnych przewidziano również możliwość orzeczenia zakazu korzystania z praw publicznych na zasadach określonych w art. 131-26 i 131-26-1

²⁹ Co istotne, francuski ustawodawca przewiduje, że pod koniec takiej rozmowy osoba składająca deklarację może ją zmodyfikować.

³⁰ Wyjątkiem jest sytuacja, w której dochodzi do wszczęcia postępowania dyscyplinarnego i krajowa komisja dyscyplinarna oraz Minister Sprawiedliwości mogą żądać przekazania oświadczenia o konflikcie interesów.

kodeksu karnego oraz zakaz pełnienia funkcji publicznej na zasadach określonych w art. 131-27 tegoż kodeksu. Publikacja lub ujawnienie, w jakikolwiek sposób, całości lub części oświadczeń lub informacji wymienionych w niniejszym artykule podlega karze przewidzianej w art. 226-1 kodeksu karnego³¹.

5. PODSUMOWANIE

Analiza statusu sędziów specjalistycznych sądów pierwszej instancji określanych mianem trybunałów handlowych (fr. tribunaux de commerce) może stanowić interesujący element szerszej dyskusji w zakresie koncepcji wprowadzania takiego typu jurysdykcji. Funkcjonowanie wymienionego wyżej sądu wiąże się również z przyznaniem odpowiedniego statusu sędziom w nim orzekającym, gdyż nie zawsze przepisy ogólne w tej materii mogą odpowiadać specyfice danego trybunału. W tym aspekcie francuski ustawodawca w ramach ostatniej reformy z 2023 r. wprowadził kilka zmian, które w zamyśle miały dostosować regulacje w omawianym zakresie do współczesnych wyzwań gospodarczych. Jednym z takich wyzwań gospodarczych jest niewątpliwie coraz większa specjalizacja i skomplikowanie spraw sądowych, których efektywność rozpatrywania może być powiązana z utworzeniem specjalistycznego sądownictwa w danym zakresie.

W ramach wniosków płynących z przeprowadzonej analizy autor zauważa, że w przypadku podjęcia decyzji o rozpoczęciu dyskusji nad wprowadzeniem tego typu specjalistycznych sądów w Polsce warto na rozwiązaniach francuskich się wzorować, ponieważ stanowią one już dopracowany i zweryfikowany przez praktykę model specjalistycznego sądownictwa pierwszej instancji. Oczywiście pewne rozwiązania wymagać będą dostosowania do krajowych realiów, niemniej warto korzystać z doświadczenia i wypracowanych rozwiązań innych państw członkowskich UE, będących z tego tytułu przedstawicielami zbliżonej kultury

³¹ Kara, o której mowa w tym artykule, to kara jednego roku pozbawienia wolności i grzywna w wysokości 45 000 euro.

prawnej. Oczywiście autor ma świadomość, że szczególnie w zakresie roli orzecznictwa w hierarchii źródeł prawa system francuski w sposób istotny różni się od polskiego odpowiednika, dlatego też skorzystanie z koncepcji wypracowanych nad Sekwaną winno przebiegać na zasadzie *mutatis mutandis*, tzn. uwzględniając istniejące różnice i wprowadzając odpowiednie modyfikacje.

Szczególnie warto zwrócić uwagę, że w stosunku do sędziów trybunałów handlowych przewidziano na zasadach *lex specialis* szczególne przepisy dotyczące doskonalenia zawodowego lub też etyki zawodowej. To właśnie regulacje w tym zakresie zostały zmienione w ramach reformy z 2023 r. w taki sposób, aby były lepiej dostosowane do aktualnych potrzeb społeczno-gospodarczych. Co istotne, z uwagi na specyfikę sądów gospodarczych szczególny nacisk położono na kwestie konfliktu interesów, które zostały wprost zdefiniowane jako jakiegokolwiek sytuacje zakłócenia interesu publicznego lub interesów prywatnych, które wpływają lub mogą mieć wpływ na niezależne, bezstronne i obiektywne wykonywanie funkcji. Reforma z 2023 r. doprecyzowała i rozwinęła katalog funkcji, których nie można łączyć z mandatem sędziego w Tribunal de commerce poprzez odwołanie się w szczególności do mandatu doradcy w ramach sądu pierwszej instancji w zakresie spraw z zakresu prawa pracy (fr. Conseil de Prud’hommes), mandatu prezesa publicznej organizacji, sieci izb przemysłowo-handlowych lub sieci izb rzemieślniczych lub innego mandatu sędziego w ramach innego trybunału handlowego. Sędziowie trybunałów handlowych nie mogą wykonywać zawodu prawnika, notariusza, komornika, licytatora sądowego, urzędnika sądu handlowego, administratora sądowego ani przedstawiciela sądowego ani też pracować na rzecz członka tych zawodów w czasie trwania swojej kadencji. Powyższe wydaje się bardzo dobrym wzorcem do naśladowania w przypadku podjęcia decyzji o wyodrębnieniu podobnych specjalistycznych sądów w innych państwach.

Na uwagę zasługuje również, że wiele dość ogólnych regulacji zawiera wzmiankę o ich możliwym lub koniecznym doprecyzowaniu i uszczegółowieniu przez dekrety francuskiego najwyższego sądu administracyjnego (Conseil d’Etat). Powyższe niewątpliwie zwiększa reaktywność i możliwość dostosowywania francuskiego systemu prawnego,

w omawianym zakresie, do bieżących problemów oraz wyzwań, ponieważ pozwala na znacznie szybszą reakcję niż w przypadku klasycznej drogi ustawowej. Owa reaktywność jest także w sposób istotny zwiększona poprzez wprowadzenie wielu domniemań, w tym w szczególności odnoszących się do zrównania braku realizacji kluczowych obowiązków, w szczególności zakresie kształcenia zawodowego lub też składania niezbędnych oświadczeń, z rezygnacją bądź dymisją danego sędziego.

STATUS SĘDZIÓW TRYBUNAŁÓW HANDLOWYCH W ŚWIETLE
ZNOWELIZOWANYCH PRZEPISÓW FRANCUSKIEGO KODEKSU
HANDLOWEGO

Streszczenie

Kodeks handlowy stanowi ważny element francuskich kodyfikacji z początku XIX w. Jednym z istotnych aspektów tej kodyfikacji stało się uregulowanie trybunałów handlowych (fr. tribunaux de commerce) jako jednego z elementów systemu wyspecjalizowanych jurysdykcji pierwszej instancji. Funkcjonowanie takiego sądu wiąże się również z przyznaniem odpowiedniego statusu sędziom w nim orzekającym. W tym aspekcie celem niniejszych badań będzie wskazanie zmian, jakie zaszły w tym zakresie w ramach ostatniej reformy z 2023 r., aby zweryfikować tezę o dostosowaniu tych regulacji do współczesnych wyzwań zarówno w aspekcie bezpieczeństwa prawnego, jak i cyfryzacji życia gospodarczego. Dotychczasowe opracowania odnoszące się do historii bądź organizacji pracy francuskich trybunałów handlowych status sędziów tej instancji traktują w sposób bardzo zdawkowy, nie wspominając już o analizie najnowszych zmian w tym zakresie. Tym samym niniejsza publikacja może stanowić prawnoporównawczy element szerszej dyskusji nad zasadnością wyodrębnienia specjalistycznego sądownictwa. Francuski system prawny z uwagi na swoją specyfikę oraz uwarunkowania historyczne może stanowić interesującą inspirację również dla polskiego ustawodawcy.

THE STATUS OF JUDGES IN THE FRENCH COMMERCIAL TRIBUNALS
IN THE LIGHT OF THE AMENDED PROVISIONS OF THE FRENCH
COMMERCIAL CODE

Summary

The French Commercial Code is an important element of French law that dates back to the early nineteenth century. A crucial aspect of this codification

was the establishment of *tribunaux de commerce* (commercial tribunals) as one of the elements of the system of specialized first-instance jurisdiction. The way such a court operates is associated with the status of its judges. The aim of this study is to examine the changes that have occurred in this regard under the latest reform of 2023, in order to verify the claim that the new regulations have been customized to meet contemporary challenges, both in terms of legal security and the digitization of business affairs. Previous studies on the history or organization of the work of French commercial tribunals have given cursory treatment to the status of their judges, not to mention the analysis of recent developments in this area. Therefore, this publication may constitute a comparative legal contribution to a broader discussion of the validity of having a separate specialized court system. Due to its specific nature and historical conditions, the French legal system may also provide an interesting source of inspiration for the Polish legislator.

Słowa kluczowe: reforma sądownictwa; status sędziów; trybunał handlowy; prawo francuskie.

Keywords: judicial reform; status of judges; commercial tribunals; French law.

Data wpłynięcia artykułu: 21.07.2025

Data zaakceptowania do druku: 12.12.2025

Finansowanie badań: Niniejsza publikacja nie otrzymała żadnego zewnętrznego wsparcia finansowego.

Oświadczenie właściwej komisji etycznej: Nie dotyczy.

Konflikt interesów: Autor deklaruje, że nie ma żadnego konfliktu interesów związanego z publikacją niniejszych badań.

Literatura

Armand-Prevost M., *Fonctionnement et enjeux des tribunaux de commerce au cours des xixe et xxe siecles*, Histoire de la justice 17.1/2007, s. 129-144.

Górak A., *Sądy handlowe w Księstwie Warszawskim i Królestwie Polskim; powstanie, rozwój, walka o przetrwanie*, [w:] Skok w nowoczesność. Księstwo Warszawskie, red. A. Górak, Warszawa 2023, s. 391 i n.

Kozieł G., 'Firm' [Firma] in the Meaning of Polish Legal Language: The Business Name under which the Entrepreneur Operates in Legal and Economic Transactions or an Entrepreneur [Przedsiębiorca]? Selected Comments on the (Un) Reasonableness of the Use of the Word 'Firm' [Firma] in Various Substantive Meanings, Białostockie Studia Prawnicze 4/2022, s. 83-100.

Jean J.-P., *Le modèle français des tribunaux de commerce peut-il (et doit-il) être réformé?*, Histoire de la justice 17.1/2007, s. 187-197.

Jeżewski J., *Dystans i perspektywa. Podejście porównawcze jako element metody badawczej Jerzego Stefana Langroda*, [w:] Teoria instytucji prawa

- administracyjnego. Księga pamiątkowa Profesora Stefana Langroda*, red. J. Niczyporuk, Lublin–Paryż 2011.
- Klimaszewska A., *Francuskie prawo handlowe na przełomie XIX i XX wieku. Kodeks handlowy Napoleona z 1807 r. a jego dekodyfikacja*, *Zeszyty Prawnicze* 11.2/2011, s. 189-206.
- Klimaszewska A., *Code de commerce – francuski Kodeks handlowy z 1807 r.*, Gdańsk 2011.
- Klimaszewska A., *Commercial judiciary on the Polish territories in the 19th century – a repackaged French product or a mock-up?*, *Revista da Faculdade de Direito da Universidade Federal de Minas Gerais, Universidade Federal de Minas Gerais* 74/2019, s. 97-133.
- Leblond T., *Souveraineté numérique et cybersécurité de l'Europe*, *Cahiers de la sécurité et de la justice* 55.2/2022, s. 117-133.
- Mariański M., *Institutional changes in the French financial judiciary (Zmiany instytucjonalne we francuskim sądownictwie finansowym)*, *Studia Iuridica* 103/2024, s. 102-116.
- Mariański M., *Kompetencje i historia wyodrębnienia francuskiego trybunału handlowego (Tribunal de commerce) jako specjalistycznego sądu pierwszej instancji na poziomie krajowym*, *Przegląd Prawa Handlowego* 2026 (w druku).
- Mariański M., *Zmiany w sposobie wyboru oraz w zakresie odpowiedzialności dyscyplinarnej sędziów trybunałów handlowych we Francji – jako element ewolucji bezpieczeństwa prawnego na poziomie krajowym*, *Cybersecurity and Law* 14.2/2025, s. 129-148.
- Mariański M., Piechota-Ołoś E., *Prawno-porównawcze aspekty regulacji zakresu tajemnicy skarbowej*, *Studia Prawnoustrojowe* 68/2025, s. 305-320.
- Tokarczyk R., *Komparatystyka prawnicza*, Warszawa 2008.
- Tusseau G., *Droit comparé et théorie générale du droit. Notes sur quelques allers-retours aporétiques*, Laval 2021.
- Untermaier C., *Les tribunaux de commerce, une juridiction d'exception à la croisée des chemins*, *Après-demain* 30.2/2014, s. 25-26.
- Willemez L., *Les conseils de prud'hommes entre activité judiciaire et logiques syndicales. Histoire et sociologie d'une juridiction non-professionnelle (1806-2014)*, *Les Cahiers de la Justice* 2.2/2015, s. 157-170.